

مهارت‌های نرم، برای

سید حسن وکیلی
مشاور و مدرس آموزش خانواده

در دنیای امروز که تمامی رشته‌های علمی استانداردهای تخصصی و اعتبار جهانی دارند، متقاضیان تحصیل در آن رشته‌ها، ضمن ضرورت داشتن اطلاعات پایه برای ورود به آن رشته، حداقل چهار سال برای گرفتن مدرک کارشناسی باید در دانشگاه تحصیل کنند و در صورتی که به اخذ تخصص حرفه‌ای در آن رشته تمایل داشته باشند، دو تا چهار سال دیگر نیز باید ادامه تحصیل دهند. برخی از همین افراد متخصص که سال‌ها برای دریافت مدرک خود زحمت می‌کشند، جدای از دشواری‌های مراحل استخدام در سازمان‌ها و شرکت‌های گوناگون، که به دلیل افزایش تعداد متقاضیان کار، این دشواری‌ها دو چندان شده است، پس از استخدام نیز به دلیل نداشتن برخی مهارت‌های نرم، گاه از کار اخراج می‌شوند یا توان سازگاری با محیط‌های شغلی را ندارند و از شغل خود لذت نمی‌برند.

مهارت‌های نرم در کیفیت زندگی‌های مشترک نیز نقش بسزایی دارند. برای نمونه می‌توان به ازدواج‌هایی اشاره کرد که زوج‌های جوان با زیبایی‌های خاص و با هزینه‌های بسیار زیاد، مقدمات زندگی مشترک را فراهم می‌کنند و تشکیل خانواده می‌دهند، اما متأسفانه بعد از مدتی، به دلیل نداشتن مهارت‌های نرم و در نتیجه ناسازگاری، از طلاق صحبت می‌کنند. بنابراین، مهارت‌های نرم یکی از مهم‌ترین موضوعاتی است که ضرورت آموزش آن از دوره‌ی پیش‌دبستان تا دوره‌ی دانشگاه به شدت احساس می‌شود و مدرسه فرصتی است برای آموزش این نوع مهارت‌ها به دانش‌آموزان.

کلیدواژه‌ها: مهارت نرم، سازگاری

ضرورت تعریف واژه: ما آن‌قدر واژه‌ی مهارت را در گفته‌ها و نوشته‌ها به کار برده‌ایم که دیگر کمتر به مفهوم تعریف آن فکر می‌کنیم. اما اتفاقاً بسیاری از واژه‌هایی که به صورت گسترده به کار می‌روند، بیشتر نیازمند تعریف و مفهوم‌پردازی هستند. چون ممکن است به اشتباه فرض کنیم معنایی که از آن‌ها در ذهن همه‌ی ما هست، مشابه یا یکسان است.

معنی لغوی کلمه‌ی مهارت: مهارت در لغت‌نامه‌ی دهخدا به معنی زیرکی و رسایی در کار و استادی و زبردستی، حذاقت، حاذقی و ماهرگی است، اما وقتی با کلمه‌ی «نرم» همراه می‌شود، مفهومی بس مهم‌تر را به همراه دارد.

مهارت‌های نرم: ویژگی‌هایی فردی هستند که به تقویت تعاملات فردی و موفقیت شخصی، تحصیلی و شغلی می‌انجامند. برخلاف مهارت‌های سخت که فقط به بحث در خصوص مجموعه‌ای از توانایی‌های فرد برای به انجام رساندن وظایف یا فعالیت‌هایی خاص می‌پردازند، مهارت‌های نرم به‌طور معمول بر پایه‌ی صفات شخصی یا توانایی‌هایی ارتباطی شرح داده می‌شوند که با تکرار و تمرین می‌توان آن‌ها را به دست آورد.

مهارت‌های سخت: مهارت‌های ملموس و فنی مورد نیاز برای انجام کارها هستند. مثلاً مهارت به کارگیری ابزاری خاص مانند دستگاه جوش برای جوش دادن دو قطعه آهن به هم یا استفاده از یک نرم‌افزار مانند اکسل.

سه‌م مهارت‌های نرم و سخت در موفقیت‌های فردی و زندگی

همان‌گونه که در شکل زیر روشن است، سه‌م مهارت‌های سخت در موفقیت‌های شخصی، تحصیلی و شغلی حدود ۲۰ درصد است. درست مانند بخشی از کوه یخی که در سطح اقیانوس قابل مشاهده است. در صورتی که بیشترین تأثیر در موفقیت‌های پیش‌گفته را مهارت‌های نرم بر عهده دارند که مانند سطح زیرین کوه یخی، به وضوح قابل مشاهده نیستند، اما نقش آفرینی آن‌ها در موفقیت افراد حدود ۸۰ درصد است.

از آنجا که طبق تعریف، مهارت‌های نرم مجموعه‌ای از ویژگی‌ها و خصوصیات درونی و فردی هستند که تعاملات فردی و موفقیت‌های شخصی، تحصیلی و شغلی را تقویت می‌کنند، در ادامه به برخی از این مهارت‌ها اشاره می‌کنیم:

مهارت‌های ارتباطی: گفت‌وگو (با تسلط بر ۹ گونه گفت‌وگو)؛ گوش کردن؛ توانایی تکریم؛ پذیرش دیگران (با رعایت اصل من خوبم، تو خوبی)؛ سازگاری؛ کار تیمی.

مهارت مسئولیت‌پذیری: با توجه به هفت جزء آن یعنی: خودمدیریتی، نظم‌پذیری، قانونمندی، امانت‌داری، وظیفه‌شناسی، سازمان‌یافتگی و پیشرفت‌گرایی.

مهارت‌های مرتبط با کنترل هیجان: صبوری؛ کنترل خشم و مدیریت عصبانیت؛ مدیریت بحران؛ گذشت؛ توانایی کنترل استرس و حفظ آرامش.

مهارت‌های عاطفی: مهربانی؛ قدرشناسی؛ یاریگری؛ خیرخواهی؛ دلسوزی؛ نوع‌دوستی.

زندگی کارآمد

نویسنده در طول دو سال فعالیت پژوهشی در راستای ساحت‌های سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، ۴۴۴ عنوان مهارتی را که از جنس مهارت‌های نرم هستند، شناسایی و در زیرگروه هر ساحت تحول طبقه‌بندی کرده است. از این تعداد، برای ۹۰ عنوان مهارت نرم، داستان‌هایی را به نگارش درآورده که در شش جلد کتاب پایه‌های اول تا ششم ابتدایی (هر پایه ۱۵ مهارت)، تحت عنوان «من و مهارت‌هام» تألیف شده است. این داستان‌ها براساس نظریه‌ی سازنده‌گرایی، و همچنین فلسفه برای کودک (فبک) طراحی شده‌اند تا دانش آموز در پایان هر داستان، با پاسخ‌گویی به سؤالات طرح شده، به ساخت ذهنی خاصی در آن مهارت دست یابد. همچنین، با در نظر گرفتن سه ایستگاه از جمله: ایستگاه‌های بهداشت و سلامت، شناختی و اقتصادی، در هر داستان در مجموع بیش از ۲۷۰ عنوان از زیرگروه‌های مهارت‌های نرم را نیز در قالب موضوعاتی جذاب، و متناسب با سن دانش‌آموزان هر پایه از دبستان، به رشته‌ی تحریر درآورده است. لازم به ذکر است، برای هر پایه نیز کتاب راهنمای معلم تألیف و چاپ شده است. تعداد قابل توجهی از دست‌اندرکاران نظام تعلیم و تربیت کشور به اهمیت آموزش مهارت‌های نرم واقف شده و با تدوین برنامه‌های آموزشی در مدرسه، فرصتی مناسب برای تقویت و توسعه‌ی این مهارت‌ها فراهم می‌کنند.